

Emlékezés régi jászberényi tanárookra XXI.

Az 1944/45-ös, utolsó háborús, tanévben a jászberényi József Nádor gimnáziumban nyolc diák tett érettségi vizsgát, akiknek tablóját Benke László festőművész, rajztanár készítette el. A tablórol kiderül, hogy nyolc tanár tanította őket. Korábbi írásaimban közülük dr. Lessi Viktor igazgatóról, dr. Varga Imre osztályfőnökökről és dr. Kemenes Antal tanárukról már megemlékeztem. Ez az írásom emlékezés Kovács István hittanára.

Kovács István (1905–1982) Jászberényben született 1905. december 28-án. Középiskolai tanulmányait a József nádor Gimnáziumban végezte. 1924. május-június hónapjában tett érettségi vizsgát. Tanulmányait *theológus* hallgatóként folytatta. Életének kiemelkedő, meghatározó eseménye 1928. június 29-én történt, amikor áldozópappá szentelték. Első szentmiséjét 1928. július 1-jén szülővárosának nagytemplomában mondta. „Érsek főpásztorunk Kovács István újmisést Bodonyba ne-

Kovács István hittanár

vezte ki káplánnak”. (Jász Hírlap 1928. július 22.) Bodony után több helyen (Polgár, Karcag, Diósgyőr, Nyíregyháza) volt káplán, hitoktató.

Hittanár az Alma Materben

Az 1936/37-es tanévtől Alma Maternek, a jászberényi József nádor Gimnáziumnak lett az óraadó hittanára, 1937. július 1-től pedig rendes tanára. Az iskola ez évi évkönyvében olvasható: „Az egri Érsek Úr Ó Exelenciája Székely Alajos nyugdíjba vonulása után szentszéki tanácsos helyébe Kovács Ist-

ván egri egyházmegyei áldozópap, okl. hittanárt, intézetünk volt igen derék tanítványát nevezte ki.”

„...Kovács István ... kinevezése nagy örömet keltett a tanártestület és társadalom körében is.”

Osztályonként általában heti két órát tartott, összesen heti 16 órát, s igen sok feladatot látott el a tanórákon kívül az iskolában. Sokféle, sokszínű tevékenységével a keresztény hit és erkölcs nevelése valósult meg.

A gimnáziumi 861. számú József Nádor Cserkészcsapat parancsnoka, cserkésztszítje volt, s évente beszámolt a tevékenységükről, ismertette a cserkészmunka eredményeit, a cserkészlet munkájának szempontjait. A cserkészlet célja, melyet Robert Baden-Powell, a cserkészlet megalapítója üzent a cserkészeknek: „Törekedjete arra, hogy kicsit jobbnak hagyjátok magatok után ezt a világot, mint ahogyan ti kaptátok!”

ezen munkájukat a vakációban is. (...) A nyár folyamán két hetes tábor keretében élvezik a cserkészek a végzett jó munka eredményét. A tagok száma 72” – olvasható az 1942/43-as tanévet lezáró értesítőben.

Az 1946/47-es tanév értesítőjében beszámolnak arról, hogy „6 cserkészünk részt vett a debreceni kerületi jamboree válogató tábor teljesítménypróbaín, aminek alapján 3 tanulónk meghívást nyert az országos előkészítő táborba és reménykedve várják a napot, hogy részt vehessenek a párisi világjamboreen. A csapat tagjai 2 hetes mátrai nagytáborba indulnak Kovács István hittanár, cserkészparancsnok vezetésével”.

A háború meghatározta, befolyásolta az emberek életét, „cserkészcsapatunk minden tagja nagy odaadással teljesítette légoltalmi készültség idején a rá háruló feladatait.” (Iskolai évkönyv 1940). A mosoly, a jó kedv is jelen volt a

Emléktábla a Lehel Vezér Gimnázium első emeletén

A cél elérése érdekében a József nádor cserkészcsapat tagjai évről évre igen gazdag programot teljesítettek. Néhány történet közülük:

„...a cserkészcsapat 6 örsi keretben folytatta ez évi munkáját. A munka az új próbázási rendszer szellemében folyt. Ősszel nagy hadijátékon vettek részt fiaink az Öregerdőben. Tavasszal 1–3 napos örsi táborokat szerveztek és portyákon voltak a környékbeli falvakban. Nép- és táj kutatás volt a cél. Sok értékes tapasztalattal gazdagabban folytatják

csapatban, például 1944. február 22-én az intézet cserkészcsapata Kovács István vezetésével farsangi vidám délutánt rendezett”.

1928-ban alakult a József nádor cserkészcsapat, mely 1948-ig működhetett. Megalakulásának 80. évfordulóján a 298. sz. Lehel Vezér cserkészcsapat tagjai 2008. május 30-án emléktáblával tisztelegtek elődeik előtt. Az emléktáblát a Lehel Vezér Gimnázium első emeletén a 24-es osztályterem melletti falon helyezték el.

A Mária Kongregáció prézese (egyházi elnök) volt. Mindig komoly témákat dolgoztak fel. Az 1942/43-as tanévben az évkönyvben így írtak erről: „Az Ifj. Mária Kongregáció az engesztelés szellemében folytatta évi munkáját Simon Gyula VIII.o.t. prefektus vezetésével. Havonta tartott gyűléseiken a korégető kérdéseinek tárgyalása, segítése, lélekművelése és engesztelése volt a cél, gyakori szentáldozás meghonosítására szolgált az áldozási staféta. A Mária ajtatosságokon mindig képviselte Kongregációt néhány kongreganista. «Ha ezek az elvek irányítanak az életben is, boldog leszel» szavakkal zárta az évi munkát Kovács István prézes.”

Az 1946/47-es tanévi évkönyvből is sok mindent megtudunk a Kongregációról: „Mária kongregációnk 47 tagja Szabó András VIII.o.t. prefektus, Kovács Sándor VII.o.t. hitvédelmi szakosztály vezetője és Szőke Ferenc VI.o.t., sajtószakosztályvezető irányításával végezte kettős munkáját, a lelkiélet elmélyítését és Krisztus uralmának biztosítását a családban és az iskolapadban egyaránt. Gyűléseiken előadások, felolvasások, szavaltatok, anekdóták szerepeltek a Szűz Anyáról és világnézeti kérdésekről. A szakosztályvezetők részt vettek a Gyöngyösön megrendezett ifjúsági vezetőképző tanfolyamon is.”

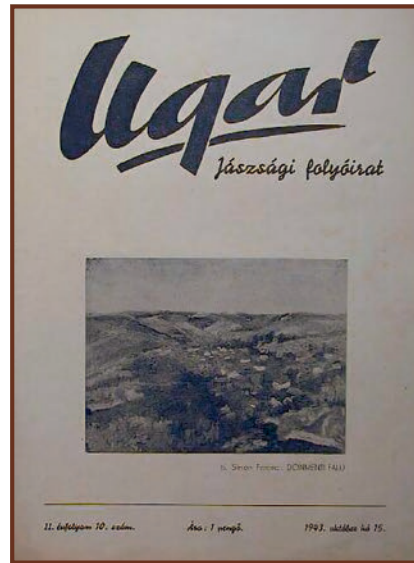
Természetesen ő volt az iskolai hitszónok. Évente az egész tanulói ifjúság számára tartottak lelki gyakorlatot, 1943-ban például április 9-11-én Sivák Lajos káplán és Kovács István hittanár vezették. 1944-ben pedig „március 30-án és április 1-én volt lelkigyakorlat Kovács István hittanár vezetésével, két külön csoportban az alsósok és felsősök részére. Tanulóink a komoly időkhöz méltóan példásan végezték e lelki munkát”.

A Segítő Egyesület titkáráként az egyik feladata volt, hogy a szegénysorsú diákok ebédet igénylő kérelmét begyűjtse, intézze. Az iskolai évkönyvek diákoknak szóló következő tanévi feladatainak felsorolásában olvashatták: „Azok a szegénysorsú tanulók, kik a jövő tanév folyamán ingyen ebédben óhajtanak részesülni, kérelmüket, július hó 5-ig adják elő Kovács István hittanár úrnak, a Segítő Egyesület titkárának.”

Tanártársaival (Borbély Andor, Pátkay Imre, Rácz Kálmán) minden évben tanulmányi kirándulások szerveztek. Szolnokon a fatelepek, malmok munkájának, a cukorgyártás folyamatának megismerése volt a cél. Mátrafüred–Kékestetőn a középhegy-

ség flóráját, az erdei aljnövényzetet tanulmányozták. Budapesten képzőművészeti múzeumokat és más nevezetességeket tekintettek meg, eljutottak a Nemzeti Színházba is. Eger nevezetességei sem maradtak ki a felfedezésből. Jászberényben a Zagyva mentén a virágos és gyümölcsös kertek őszi képét vizsgálták, s őszi növények megismerésére is törekedtek.

Nevelési tárgyú és módszeres értekezleteken tartott előadásaihoz mindig sokan hozzászóltak, mint például 1942-ben „A gimnázium vallásos nevelése” című előadásához.

Az Ugar c. folyóirat címlapja

Az iskolai könyvtárnak nagyértékű könyvcsomagot ajándékozott. A tanévek végén könyvjutalmakat ajánlott fel a kiváló tanulóknak.

Az iskolán kívüli közösségi tevékenysége

Feladatvállalásaival, sokféle tevékenységével kilépett a gimnázium falai közül. Az iskolai évkönyvek szerint évről évre több közösségi, közéleti feladat találta meg, melyek nem látszat megbízatások, vállalások voltak.

A város más tanintézetében is óradó hittanárként tevékenykedett. A Jászberényi Érseki Polgári Leányiskola, a tanonciskola hittanára, hitoktatója volt. A Jászberényi Római Katolikus Egyházközség Képviselő Testületének tagja, az Actio Catholica hitvédelmi szakosztályának elnöke, a Foederatio Emericana jászberényi Corporatiojának lelkésze volt.

A jászberényi Katolikus Legényegylet, a jászberényi Levente Egyesület elnökének választották. A Levente Lab-

darúgás járási játékvezető előadója volt. Középkörület Labdarúgó Alsóövetség Jászsági Alosztályának ügyvető elnöki tisztét is betöltötte. A Magyar Labdarúgó Szövetség Országos Tanácsának aktív tagja volt.

1942. május 20-án a Sporthírlap nagy cikkben számolt be az MLSz Országos Tanácsának üléséről, melyen az ügyvezető WM-rendszerről (a játékosok elhelyezkedése a pályán, 3-2-2-3-as felállítás) vitatkoztak, egyeztettek. Az tanács tagjaként Kovács István is elmondta a véleményét. A cikkből vett idézet is bizonyítja, hogy milyen átgondoltan, komolyan vette vállalt feladatait: „Néma csendben állt fel szólásra egy reverendás papi ember, Kovács István, főtisztelendő, hittanár, a Jászberényi Lehel elnöke. s így kezdte beszédjét: - «En tizenhét éve tanítom, vezetem a magyar ifjúságot. Tapasztalatból beszélek. Álltom, hogy a mi magyar ifjúságunk tanulni, küzdeni akar és én, mint nevelő ember erre a célra kiválóan alkalmasnak ítélem a WM-rendszert. Országunk létérdeke, fennmaradásának előfeltétele, hogy ifjúságunkat erőssé, küzdőképessé, nagyot akaróvá neveljük. Miért akarják hát ezt a tanulni, haladni vágyó ifjúságot visszataszítani a testpedtségbe? Tanulni akar a vidék, de minden magyar ifjú is föl akar emelkedni a nyugateurópai színvonalra. A vezetőktől függ, hogy ebben ne akadályozzák a fiatalságot, hanem ellenkezőleg segítsék, tanítsák. A labdarúgás, mint küzdősport, a WM-rendszer által újjáneveli a fiatalságot.»

Megvalljuk, elfogódottan hallgattuk a jászberényi pap gyönyörű szavait. De meglepetéssel is. Ilyen hatásúnak mégsem hittük a korszerű labdarúgás új elveit, amelyek végeredményben mégis csak szakdolgok.”

A Jászberényi Torna Kör díszelnöke címmel is rendelkezett. A jászberényi iparostanonciskolai cserkészcsapat szervezőtestületének elnökeként segítette az iskolát.

A jászberényi Iskolán kívüli Népművelődési Bizottság tagjaként ismeretterjesztő előadások sokaságát tartotta. Például 1938. január 23-án *Miért a sok rossz... a Gondviselés*, február 6-án *Az iparos társadalom szerepe a nemzet életében*, február 7-én *Az iparos ifjú társadalmi kötelességei* címmel. 1940/41-ben 28 népművelő előadást tartott. A szentek és szentek tisztelete címmel nagy sikerű előadásában „A szenteket hősöknek, az egyház hőseinek nevezte, kik (folytatás a 10. oldalon)

(folytatás a 9. oldalról)

hitükért mindenüket odaadták, rettenetes szenvedéseknek és kínzásoknak tetté ki magukat, de Krisztus mellett rendületlenül kintartottak, hitüket halált megvevő bátorsággal megváltották”.

A jászberényi Társadalmi Egyesületek Nemzeti Együttműködésének elnöke, a jászberényi Szociális Munkaközösségnek tagja, az UGAR jászszági folyóirat ifjúsági rovatának vezetője, később felelős szerkesztője és kiadója volt.

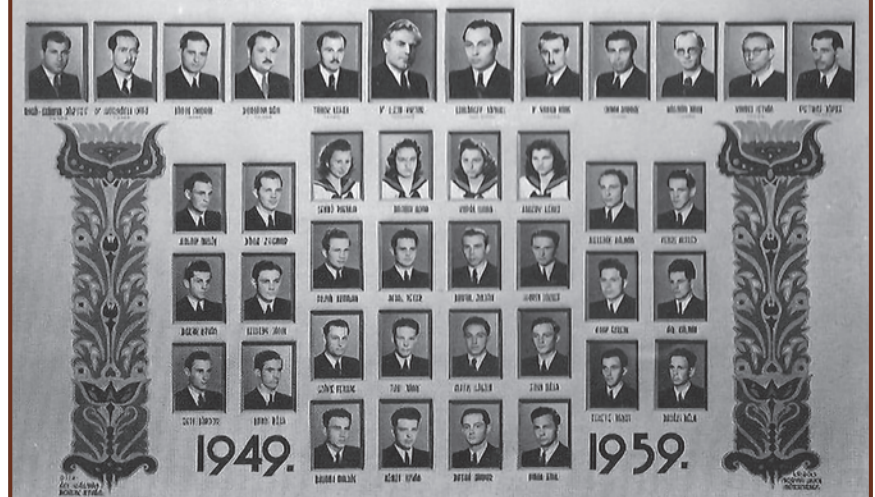
1949 után

1949 szeptemberétől fakultatívvá vált, gyakorlatilag megszűnt a hitoktatás az iskolákban. A szülők ugyan kérték, hogy gyermekük hitoktatásban részesüljön, de kevesen tették meg.

Kovács István hittanár számára a gimnáziumban befejeződött a tanítás. Ettől kezdve 1958-ig a Nagyboldogaszony Főplébánián szolgált, mint segédlelkész. 1959-ben nyugdíjba vonult, és Budapesten élt egészen 1982 augusztusáig, haláláig.

Az Új Ember 1982. augusztus 29-i számában jelent meg a szomorú hír. „Kovács István ny. hittanár életének 77., áldozópapságának 54. évében augusztus 11-én elhunyt. Temetése augusztus 19-én volt a fehértói temetőben.”

A JÁSZBERÉNYI M. ÁLL. LEHEL VEZÉR GIMNÁZIUM 1949-BEN VÉGZETT TANULÓI

Tanárságának utolsó tablója

Emlékezünk arra az emberre, aki soha semmit nem kért és nem fogadott el, aki mindig csak adott. Ő Kovács István áldozópap, hittanár Jászberény szülőtte, akinek csak 12 évig volt lehetősége iskolai keretek között foglalkozni a gyerekekkel, aki hosszú ideig távol élt szülővárosától, akinek lelke 1982-ben hazatért Urához, s akinek teste örök nyugalomát szülei mellett találta

meg a jászberényi Fehértói temetőben.

Források:

József nádor főgimnázium évkönyvei, értesítői 1936 és 1947 között

Dr. Suba Györgyné Kocsis Julianna: Cipruság – virágszál. Jászberény, 2015 Isten országának munkásai Jászberényben, 1546-2015

Interneten fellelhető anyagok

Csörgő Terézia nyugdíjas biológia-kémia szakos tanár

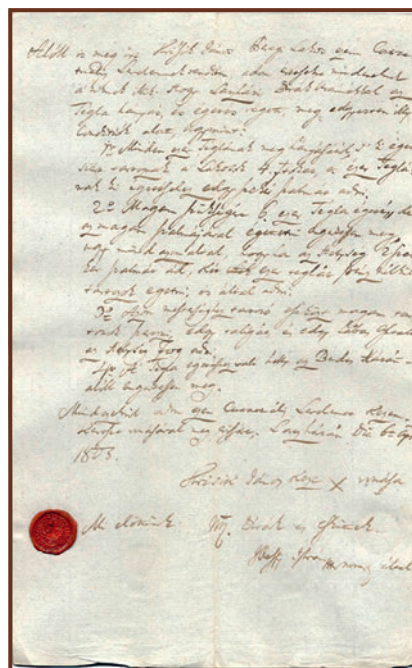
A lacházi téглаégetés fénykora

Hazánkban a nagybani téглаégetés kezdete a 19. század elejére datálódik, amikor a téгла mint építőanyag iránti lakossági igény egyre nagyobb méreteket öltött országszerte.

Lacházán is ez a tendencia követhető nyomon a tanácsülési jegyzőkönyvek és árendás [haszonbérleti] szerződések olvasatából.

Így például az 1817. január 24-i ülés 3. napirendi pontjában szereplő kiskunsági leiratból, mely ekképpen szól: „3° Téгла égetésből is tsinálnának hasznót Cassáiknak azon Helysigeek, kiknek határában a' végre alkalmas föld találati...”

Mire a tanács a következő végzést hozta: „Az 3um Laczháza ezen tárgyban már a' múlt Esztendőben szép előmenetelt tévén, továbbá is practizálja [gyakorolja] a' Duna parton bizonyos plága [rész] földnek téгла égetés végett árendába való adását.”

Krizsik János szerződése 1803-ból

A Jász és Kiskun kerületek 1818. november 22-i jászberényi közgyűlése is kihangsúlyozta a téглаégetés jelentőségét és hasznát: „... de leginkább szükségnek tartanék Kapitány Úr a' Téгла és Cserép Kemenczékét felállíttatni, és az égetéssel mind a' Közönség Beneficiumainak [haszonvételeinek], mind a' közbátorságnak az épületekre nézve mind a köz lakosoknak hasznokat eszközölni; Ennek hasznát már is érzi Kardszag városa, és méltón meg lehetne hagyni minden Közönségnek, hogy állandó Téгла, és Cserép égetésekkel provideálja [lássá el] bősegesen lakosait melly a' városi csinosodást nagymértékben elő segellené azomban uzsora nélkül 's mérsékletes áron való eladás mellett is nevezetes hasznára lenne a' Cassának.”

Azonban már jóval korábban beindult a téглаégetés Lacházán, amint ezt az alábbi szerződés is bizonyítja: „Alóll is irt Krisik János Peregi lakos ezenn